

Fanø

Af Helga Høier

Min barndoms dejlige eventyrland,
øen med klitter og saltet vand
med bølgeslag, der omkuld kunne slå.
En strandbred så hvid og så fast som få.
Ak, kunne jeg ret dig beskrive, men nej,
min muse vist ej mig vil følge på vej!

Jeg må nok på egen hånd finde rundt i de små gader – uden husnumre endda, som i Varde, min fødeby, men jeg må sige, om aftenen i buldermørke lykkedes det mig aldrig uden ledsagelse af en indfødt. Det var altså anno 1893.

Nu skriver vi 1972, og jeg har alle årene igennem, så at sige næsten uden undtagelse, gjort turen: Varde-Fanø eller København-Fanø, så en smule grundlag er der jo at bygge på, når jeg med dette forsøger at nedskrive mine »Fanø-erindringer«.

Begyndelsen var jo egentlig nok så træls for en bitte 5 års pige: Turen på jernbane i en 3. classes kupe Varde-Esbjerg – derefter til fods at gå den lange vej til Fanø-færgen og efter overfarten turen til »æ Straand« ligervis.

Men Fanø var møjen værd, det har jeg siden og alle dage syntes.

Vi blev indlogeret senere på dagen i et lille stråtækt Fanøhus på Østervej hos min farbror og tante – Maren og Pejrr Bay.

Alene det var jo et eventyr. Der var en gård med græs mellem toppede brosten og kaglende høns og et

værksted, hvor der af min farbror fabrikeredes møbler og meget andet. Det var en fryd at høre saven bearbejde det ofte meget fine materiale. Og inde i de små hyggelige Fanø-stuer med hollandske kakler på væggene i stedet for tapeter og med indrammede, ofte broderede religiøse sentenser i glas og ramme og for det meste skilderier med billeder af havenes stolte betvingere, de store og flotte sejlskibe. Og med disse fulgte velstand til huse og mange gode sager, således dejlige stoffer af kostbart silketøj – store konkylier, hvor man ved at lægge øret til kunne høre havets brusen, ja den dag i dag. Min farfar førte skib for sin reder: Kancel-

*Helga Høier i
fanødragt.*

liråd Schmidt på Gellerupholm v. Varde, og han har med sit Skib gentagne gange rundet Kap Horn, et for skibsfarten særlig vanskeligt sted. På de lange togter forfærdigede han flere smukke ting – bl. a. et udskåret manglebræt, en kunstfærdig rangle, hvori var indbygget en kugle, flere smukke kopier af sejlskibe, endda et indbygget i en flaske – tillige et stort stykke koralrev, og fra de hjemlige kyster rav i forskellige størrelser og arter. Og hans gamle skibskiste med årstal og det hele er nu forankret i min søns dagligstue. Mine to børn er nu ejere af det gamle Fanø-hus helt i sin oprindelige skikkelse.

Skønt var det om morgenen at høre koen brøle og

geden bræge i den lille stald på den anden side af vejen – og hyrdens fløjte, når han ved den kaldte dyrene til samling, for at drive dem ud på de gode græsgange på odden; og ved solnedgang hjemad igen.

Men geden måtte vi selv tage os af. Jeg har undertiden i min ferie fået lov sammen med min kusine Anna at følge den ud i klitterne nærmere havet, der kunne den græsse sammen med alle fårene.

Der var meget arbejde for de Fanø-kvinder, når tiden var inde til, at fårene skulle vaskes rene, ulden klippes og i hjemmene kartes og spindes, sorteres og sælges eller forarbejdes til strikkede trøjer, hoser, vanter eller uldklokker (underskørter). Jeg skulle under min opvækst altid bære et sådant af hensyn til den nye slægt – så langt tænker man vist ikke mere, jo, der var fremsyn den gang!

Om sommeren var jeg undertiden med i engen, når høet skulle bjerges og køres hjem. Fanø-kvinderne bar da gerne en såkaldt »Strude« for ansigtet til beskyttelse mod solen, og det var da også dem alene, der ar-

bejdede med leen, og hvad dertil hørte. Mændene havde jo deres at passe med enten håndværk, fiskeri eller i høj grad søfart.

Fanø nationaldragten blev holdt højt i ære – det var jo kostbare stoffer, hjembragt af vore søfolk helt fra tidernes morgen. Den var jo som skabt til det barske klima med kulde og fejende storme: Tørklæder om hovedet, og jeg ved ikke hvor mange lag skørter – til gengæld i gamle dage ingen bukser. I regnvejr et stort vævet uldtørklæde at slå om sig for at varme dragten og måske til nød en bomuldsparaply.

Egentlig var de hærdede, hårdføre kvinder med rød-mossede, fyldige ansigter og – ingen hår på hovedet.

Men der var »sus i skørterne«, når de skridtede ud – der var jo altid fart på.

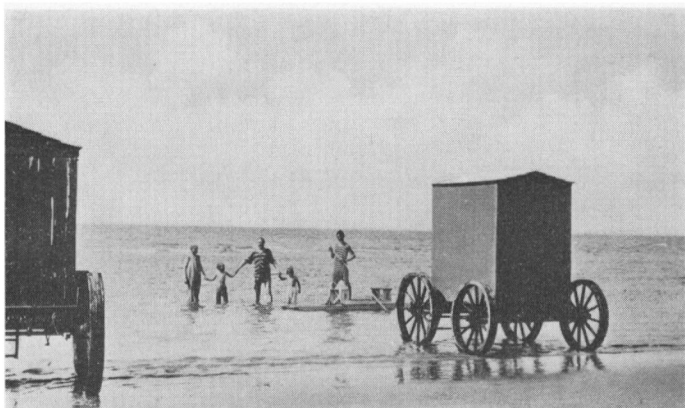
Når høet var kørt i hus – dog ved hestekraft – skulle det jo gøres frugtbringende, således f. eks. til indstopning i puder, dyner, tæpper og madrasser – men deres små bitte kakkelovne, som mændene skar tørv til, gav jo heller ikke synderlig varme. El og gas hørte jo senere tider til.

Men de kunne nu godt skeje ud, de kære mennesker, således en særlig isende kold vinterdag, hvor færge

eller båd ikke kunne sejle, da at spadsere over isen mellem Fanø og Esbjerg – alene for at besøge familien i Varde. Far var så lynende vred, som kun han kunne blive, over at hans lillebror kunne finde på sådan noget. Hele vort hus skjalv af angst og sindsbevægelse; det skete ej heller mere!

Men lad os nu hellere blive ved det lille idylliske Fanø-hus på Østervej og blive bænket omkring spise-

bordet i karnap-stuen og få en kop rigtig ægte Fanø-kaffe, måske endda med røgede bakskuld til – hjemmelavet sigtebrød med spegepølse på eller med fløde-ost af egen produktion.

Komfuret opvarmedes ved brændeild, som det kaldtes, og den store kaffekande kunne holdes varm af gløderne, så der var dagen igennem »varm coffee o æ kand«, som man sagde på Fanø-sprog.

Dette var nu ellers ingenlunde let at forstå, som f. eks. når to Fanø-kvinder »holdt snak« ude i æ gade – undertiden spækket med engelske gloser – vel hjemført af sømændenes færden på de store have.

Fanø-boerne nåede sjældent ud til deres dejlige strand: Fanø Nordsøbad eller nu Vesterhavet med alt, hvad der for os turister var dejligt at opleve.

Opholdet i klitterne eller ved stranden i en af strandkurvene, hvor man dog kunne finde en smule læ, når stormen, eller hvad der var værre: sandflugten, tog til.

Badevognene, jeg ved ikke, om de findes mere, for os børn et eventyr at blive kørt ud i selve brændingen af en rytter til hest og med et lille rødt flag til at sætte ud, når man ønskede at blive kørt tilbage igen; men

altid skulle man jo passe på at tage bølgeslagene på ryggen, så kraftige var de og dejlige.

Spadsereturen til stranden var en oplevelse for sig, og når villa Alfa var nået, havde vi halvvejen overstået og kunne glæde os til gensynet med vester vov-vov

Og med denne min daglige tur-retur i Fanø-ferierne tænker jeg at slutte min lille fortælling.

Fanø – ombrust af det storladne hav –
tak for »den mindernes skat« du mig gav!